

ايدىلىدۇر. بوسايەدە زراعتى محصولاتى صاتمقەدە عىجلە ايتىمىز، ذخيره فياتنىك ترفىنى بىكلەيەيلىر. والحاصل زراعتى ايچون اعتبار مالى احداث ايتىمىك لازمىدۇر؛ زىرا سىرمایە تدارك ايتىمىك ايچون اعتبار مالى اولمايىچە زراعتىك زراعتىدە ماكنە وسائىرە كېي وسائىط جديده يى استعمال ايتىمىك امكان خارچىدەدۇر. عين زمانىدە زراعتى سندىقەلرى باخصوص محصولاتىك الويريشلى فياتلە صاتىلىمىك ايچون سندىقەلر تشكىل ايدىلىدۇر؛ بونلر، كرك زراعتىك ترقىسى وكرىك كويليلرك محافظەسى ايچون الزمىدۇر. عكس تقديرده كويليلر، هم فائىزجىلرك هم دە تاجرلرك اختكارلرىنە قربان اولورلر.

يارورسى

سائىمى

اشتقاقى تنقىد

أر طوغان حضرتلىرىنە

(تورك يوردى) نەدىكى مقاله لركى صره ايله تعقيب واستفاده ايتىمىكده يم؛ فقط صوك (۱۶) صايلى نىسخەدەكى فكرلركىز، دهازياده مقصد كىزى ايضاح ايتىمىك اوزرە كىترەيكىز مثاللر بنى ايركىلتدى، دوشوندىردى. بيورييورسكىز كه يك مكمل بر صرفه احتياجز وار، لسان اينجەدن اينجە تدقيق ايديله جىك، هر مسأله ايچون شاهدلر كىتريله جىك، احاطەلى برائره وجود ويريله جىك. كوزل بر فكر وامل. ايشتە بو تدقيقك نصل و نه ماهيتده اولاييله جىكنى كوسترمك ايچون دە مثاللر كىترييورسكىز.. بو مثاللر دە كوكلرك اك اسكى هويتلر بنى كوسترمك ايستە يورسكىز؛ بونلرى بن طوغرو بولامام، ياخود بن يا كىليورم؛ بونك ايچون، تشريح وايضاحه مساعده لرىنى تىنى ايدرم.

دیورسکیزکه «ش» «اش» یعنی شریک اصلندن اولوب مشارکت افاده ایدر. فکر، وهله او یولده برمناسبت بولاییلیر؛ فقط بونک حقیقه بویله اولدیغنه حکم ایتک ایچون، ایلک اوکجه بعض سوال و مسأله لریک حلی لازمدر. اولاً: (اش) شو شکلله بسیط برکوک اولدیغنه کوره تا اُسکیدنبری ایلک شکلی بو و ایلک معناسی ده شمیدیکی کی (شریک) می ایدی؟ نانیاً بواستادن بری بویله اخباری برکوک میدی؟ ثالثاً ایلک شکلی تکاملنک، دیگر بر تعیرله یکجه جالقدن قورتیلوب کوکلرک آرتیق یاپیشیرلغه طوغرو ایلریله یشنده نه صورتله بر مشارکت افاده سی ایچون فعلی کوکلرک صوکنه بیتشمکه باشلادی. رابعاً، تعدیلی و تصریفی بر عنصر مترله نه کلدکدن صوکره (اش) ایلک استقلال و موجودیتی فصل محافظه ایتدی؟ شمدی برده فعللرده مشارکت اداتی اولان (ش) ی کوزدن کچیرلم! اولاً: بوادات بتون تورک و تاتار دیلرلرنده عینی میدر، اوزاق، زمهره لرده فصلدر؟ نانیاً بر فعل، تکاملنده، نه وقت مشارکت افاده ایتمکه باشلادی، و نه کی بر قانونه تبعاً بویله اولمش؛ ثالثاً: بو اصلاً بر ضمیر میدر، یوقسه فعلی و اسمی برکوک قرینتیی میدر؟ رابعاً هر هانکی بر اسم کوکنه طوغریدن طوغری به (مق)، (مک) کله بیلیرمی؟ ایشته بو سواللر قواعد مخصوصه سنه توفیقاً حل ایدلمش اولمادجه (ش) مشارکت حرقک (اش) اصلندن کلدیکنه حکم اولنه ماز، اولنسه بیله علمی بر قیمتی اولماز فکرنده یم.

عین مطالعه یی دیگر اداتلر حقنده ده یوریده بیلرم. (دور) اداتی (دور مق، طور مق) ده کی (دور) دن کتیری یورسکیز؛ (طور مق) بوراده (دیگه ملک) ک همان مراد فی اوله رق قبول ایدیلور. شمدی شو قبول و تلقی به کوره (دور) و یا (دور مق) فعلی کوکلرک آخیرینه کله رک دوام و استمرار افاده ایدم بیلیر سه ده صوکره فصل اولیورده تعدی بیان ایدیور؛ (کیت طور)، (یاب طور) کی. هایدی بوده بالفرض (یاب طور مق) اولدی، معنا استمرار دن تعدی به فصل کچیور؛ مثلاً (دوک دور مق) دوکوب طور مق افاده ایدر ایکن دوکک ایشنی باشقه سنه ایشتمک معناسنه فصل کلیور؟

اگر (دور مق) قالقمق معناسنه آله رق مذکور ادات بوندن چیقارلمق

ایسته نیرسه ینه اویما یور . بناءً علیه (دور) که دهها باشقه ، نه ایدیکی اونودولمش
بر کوکدن کلدیکنه ویا اوپله بر کوک اولدیغنه احتمال یوقمی ؟
دیگر تصریف ادا تلی حقنده ، عین فکر لر صرف اولنه بیلیر ؛ باش
آغرتماق ایچون ، اونلری براقه رق ضمیر لره کچیم .
بیورمشسکز که « سڭ بو عاداتا سن دیمکدر . » بنده دییه بیلیرم که (سڭ عاداتا
سن) دکدر واولاماز . بونلر کرچک ایکسی ده ضمیردر ، فقط خدمتلی
باشقه در ؛ برده (سڭ) که صوک حرفده (ک) و (ن) کی یکی حرف بر برینه
قاینامشدر .

نته که (یاپڭ) ده کی صوک حرفده بویله در ؛ شمدی بز بو (یاپڭ) ده کی (ک)
ایچون بو عاداتا (ن) در دییه بیلیرمی بز ؟ مادام که فعلی ضمیر لرده کی بو (ن) لر آیری
بر ماهیتده در ، او سببیه بو (سڭ عاداتا سن) اولاماز ؛ چونکه ، ایکسی ده مخاطب
ایچون ایسه ده فقط (سڭ) شکل و معنا اعتباریه تکامله اوغرامشدر .

ینه بیورسیورسکز که « (ز) بوراده لافی اوزاتماق ایچون دیه لم که بوده باشقه ،
یابانچی معناسنه اولان (اوز که) ده کی (اوز) ماده سیدر که باشقه بر نفسه دلالت ایدر .
(سیز) لفظی ده بویله در (سن اوز که) دیمکدر . نا اهل (قول مجرد) کی کلن
بوتحلیللرک اثباتنه قالدیشیلر ایسه مقاله یی بوکا حصر ایتمک لازمکلیر . » بوتحلیللرک
اثباتنه کیریشلسه یدی چوق ایی اولوردی . چونکه ذهن قبول ایده میور ؛ نهیه
قبول ایده مدیکنی مساعده کزله عرض ایده می :

(سکز) ده کی (ز) باشقه سی دیمکه کلدیکی کی (سیز) ضمیرینک اصلی ده ،
فکر عاکیزجه (سن اوز که) یعنی (سن باشقه سی) اولق لازمکلیر . تورکارده
شو حسابجه (سز) فکری بر (سن) برده (سن) دن باشقه سندن حاصل اولمش
اولیور ؛ بز بونظریه یی (بز) ده تطبیق ایده بیلیرز ؛ چونکه اونده ده جمع افاده ایدن
بر (ز) وار ؛ (بز) ده (بن باشقه سی) دیمکه کله جک ، عجبا بویله می ؟

اولا : (اوز که) لفظنده باشقه لق ، یابانچیلق معناسی اساساً (اوز) ده می ،
یوقسه (که) ادا تنک بتشمه سیله می حاصل اولیور ؛ حالبوکه بن یالکز (اوز) ده
اولیه بر معنا کوره میورم ؛ باشقه معناسی (که) نک لحوقیه افاده ایدیور ، واولیه

اولق (ده) لازم کلیر . (اوز)ك كندی ، باشقەسى دکل معناسندە اولماسى اغلب و معقولدر؛ باشقە شعبەلردە دە ذاتاً (اوز) (كندی و يالکنز) برینه قوللانيليور؛ بزادانسز اوله رق (اوز) دن نه آكلایور ايسه ك (كندی) ايله ده اونى آكلارز؛ او حالده (سن اوز) (سن باشقەسى) دکل (سن كندی) ديمك اولور . ثانياً : (اوز) ده يوقسە دە ، بر باشقە و يا يابانچى معناسى قبول ايدەلم . بز ايلکين قارشيمزده كى برقاج کشيدن برينى (سن) ده اوتە كيلرینى باشقەسىمى طانيدق ؟ هم نصل اولاييلير ؟

(سز) ضميرينى سويلەديكمز زمان خاطرە دهاطيسى اوله رق هر برينه (سن) ديه خطاب ايدە بيله جكمز كيمسەلر کلير . بويلە كلهسى دهاطوغرى اولمازمى ؟ بالفرض قارشيمزده بولنان اوچ کشيدن برى (سن) اولوب دە ديكرلرى او (ستك) دن نصل چيقاريله بيلير ؟ ايجندن برينى آيروب (سن) ديكرلرينى (باشقە) عدايتكمە عقلی و منطقى بر سبب تصور اولنه ماز ؛ بلكە منطقاً و عقلاً (سز) (سن + سن + سن) اولق اقتضا ايدر . (بز) ه كننجه : خاطرە (بن باشقەسى) كله مز ؛ بر جوق (بن) لردە كله مز ، بوده (بن + سن + سن) اولاييلير ، اويلە يا (بز) ديديكمزده خاطرە اولايي (بن) ايله برقاج دانه (سن) کلير .

بوراده كوزا و كنه آله جق ديكر بردها نقطه وار كه (باشقە) (اوزكه) كلهلرى (بز) و هله (سز) ضميرلرندن ، تشككجه دهايكى صايلا بيليرلر .

شمى شوم منطقى توجيهى عجباً (فونه تيك) و يا (مورفولوژيك) بر تدقيق تأييد ايدە بيليرمى ؟ بر درجه يه قدر ايدر . مثلاً (سن + سن) ضميرلرنده كى نونلر قالقنجه (سەس) (سەز) (سيز) اولاييلير . برده (دوكر سگز) كله سنى ديديكله يه لم : (دوك - نەر - سن - گز) اولور . بوراده (سن)ك استحاله ايتديكى (ز) (سيز) ضميرنده دكل (گز) ده بولينور ؛ بوراده كى (ك) ينه بر باشقە (سن) ميدر ؟ اكر اويلە ايسه عجباً نصل اولدى ده (سن) (ك) اولدى ؛ بو (ك) كرك نسبي و كرك فعلى ضميرلردە وار : (دوكر سگ) (دوكر دك) ده اولدينى كى . بوراده (سيز) ايله (كز) عين اصلدن كلوب باشقە لشمشرمى ؟ ياخود بوراده كى (سكز) ، (سن) ايله (غوز ، گوز) دن مى كليور ؟ بويولده سؤاللر و يا توجيهلر بولنور ؛ فقط بويلە در ديه ده قطعياً حكم اولنه ماز ؛ انجق

شو تشریحان دن ایجه آکلاشیلاجق بر شی وار ایسه (سک) ک عادتا (سن)
اولمادینی و (سین) ده (سن اوزکه) دن وجود کلدیکیدر .

برازده هر نصلسه نحو قسمنه کچیرمش اولدیفکنز اداتلره باقهلم :

بیوریلپورکه « (گو، گه، گی، غو، غی) هپی صفت اداتی اولان
(جی) نک عینیدر . اوده (ایچی، ایزی، ایسی، آگه، آغا) دیمکدرکه
صاحب و رئیس معناسه در . بوراده ایلك بش شکله کی اداتلری (جی) دن
چیقارمق ایسته یورسکنز . فقط (ایچی، ایزی، ایلخ...) کله لرینی ده ینه (جی)
کوکندنمی چیقارمق ایسته یورسکنز، بو جهتی آکلایامادم، بونکله برابر
اونلری ده اورایه صیرالایشکنز اویله بر میل آکلادیور . یعنی (جی) نک
(گی، غی) ایله اولدینی کبی کنذا (آغا، ایسی، آگه) ایله شکل و معناجه
مناسبتی واردردیمک ایسته یورسکنز .

شمدی اولجه (غو، گی) ایله (جی) اراسنده کی مناسبتی تدقیق ایدم :

(صارغی، بورغو) کله لرنده کی (غی، غو) لر اساساً (آغا، آگه)

معناسه کلن (جی) دن باشقه بر شی دکلدرلر دینیور . وهله بویله توجیه قبوله
شایان کوریلیر . فقط تدقیق و مقایسه ده ایلر یلینجه بونک کورونشدن عبارت اولدینی
آکلایلیر . معلوم یازده (جی) اداتی هم فعللره، هم اسملره الحاق اولنور، اسملره
(یاغی) (صالحی) کبی، فعللره ده (صاریحی) (بوریحی) کبی، دقت بیوریلورسه
فعللره ده، تلفظده و یازیده (جی) دن اول برقالین (ی) و یاخود بر (و) وار ؛
بونلر اینجه و خفیفده اولایلیر ؛ بز بونلری باشقه دیل قوللرلرنده، دیل شعبه لرنده
(صارغی) (بورغی) قیلغنده کورییورز ؛ دیلزده صدائی بر تکامل نتیجه سی
اوله رق (جی) دن اولکی (غو، غی) لر صائششمش . آهنگ قاعده سنه او یاراق
(ی) و یا (و) اولملر ؛ بز (صاریحی) ده کی اداتلری سزجه قبول ایدلمش اولان
ایلك قیلغنه ارجاع ایدر ایسه ک (صارحی) اولق لازمکیر . شمدی شوکا
باقه رق (غی) ایله (جی) نک حکمکنز وجهله بر اصلدن کلدکلرینی قبول
ایده میز ؛ بونک بویله اولایله جکنه دائر بعض ادعالر سرد اولته ییلیر ؛ اوکا
قارشى جوابمزدہ طبعی اوداعالرك درمیانه تعلیق قیلنور . (جی) اداتنک

(اگه) (اغا) ایله مناسبتی بىم آکلادیغ کى دوشینلیور ایسه، بنجه بخته موضوع اولامازلر .

بن مثاللر کزى، حکملر کزى طوغرى بولامادم، باشده عرض ایتدیکم کى، یاکیله بیلیر ویا گلش اولابیلیرم؛ هر حالده ایلشیدیکم نقطه لری اثبات بیورمه کزى ولازمکلن ایضا حارى ویرمه کزى تمى و بوضورتله مستفید اولاجمى ده عرض ایدرم .

محمد نجیب

تاریخ و آثار عقیق

هزارفن حسین افندی .

سلطان محمد رابع دورنده یتیشن فضلا و مورخیندن ذوقنون برذات اولوب (ایستانکوی) اطه سندر .

آتارندن مختصر تاریخ عمومى مقدمه سنده کینه سنى (حسین ابن جعفر ایستانکوی الشهر بهزارفن) ديه یازیور . تحصیلک بدایتى ملککنده، نهایتى (استانبول) ده اکمال ایتدی . تحصیلى بتیردیگی متعاقب بر آراق دولت خدمته گیردیسه ده صوگرالری تألیف و خصوصى تدریس ایله اشتغال آله دی . بو وجهله عمر سورمکده ایکن (۱۰۸۳) تاریخنده (استانبول) ده ارتحال ایتدی . مع التأسف مدفن تعیین ایديله مدی . آتاری :

۱ (تنقیح التواریخ) : بر جلد اوزره مرتب اسمى گى منقح بر تاریخ عمومیدر . باشلیجه میر خوانده، جنابى، کنه الاخبار، تاریخلرندن، روم سله چوقیلریله دانشمندیلره عائد بعض فصللری ده (عالى) نك (فصول حل و عقد) دندن آلتقى اوزره میدانله گلمشدر . نسخه لری (استانبول) کتبخانه لرینک ا کثرنده، أز جمله (اسعد) افندی و (حکیم اوغلو) کتبخانه لرنده واردر . سلطان محمد رابعه تاریخ تدریسی زماننده یازمشدى .